

Către

CURTEA DE APEL CLUJ

Secția a III-a de contencios administrativ și fiscal

Dosar nr. 114/33/2023

Onorată Instanță,

1. Subscrisa, **ASOCIAȚIA DECLIC**, cu sediul în mun. Cluj-Napoca, str. Traian nr. 69-71, jud. Cluj, CIF 25862117, Certificat de înscriere în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor nr. 109/2009 din 03.10.2012, cont bancar RO54 RZBR 0000 0600 1502 6273, deschis la Raiffeisen Bank, tel/fax: 0364-104.706, reprezentată legal prin președinte Pencea-Brădățan Elena-Roxana, și

Subsemnații: ..... *cu sediul procesual ales la S.C.A. Revnic, Cristian & Asociații din mun. Cluj-Napoca, str. Pavel Roșca, nr. 1, ap. 7, jud. Cluj, persoana împuternicită pentru a primi orice act de procedură fiind Andrea Rado,*

prin **avocat Roxana Mândruțiu** și **avocat Isabela Porcius**, cu împuternicire avocațială anexată,

cu solicitarea de citare electronică la adresa de e-mail roxana.mandrutiu@revnic.ro în temeiul art. 156 alin. (4) Cod de procedură civilă (în continuare CPC) și al Deciziei ICCJ nr. 75/2022

în temeiul art. 20 din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ (în continuare L554) coroborat cu art. 488 alin. (1) pct. 5,6,8 CPC, declarăm prezentul:

RECURS

Împotriva sentinței civile nr. 312/2023 pronunțate de Curtea de Apel Cluj în dosar nr. 114/33/2023.

Solicitându-vă transmiterea dosarului spre competentă soluționare Înalte Curți de Casație și Justiție, unde rugăm Onorata Instanță să dispună admiterea recursului, casarea în parte a sentinței civile nr. 312/2023, cu consecința:

- 1. Admiterii cererii de chemare în judecată formulate;**
- 2. Obligării intimaților la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de acest litigiu, în temeiul art. 453 CPC, având în vedere următoarele**

MOTIVE

1. Sinteză a criticilor de nelegalitate a sentinței civile nr. 312/2023

(1) Din start dorim să precizăm că la o simplă citire a sentinței civile atacate, observăm că aceasta simplifică nepermis rolul instanței naționale în analizarea standardului minim de protecție și a gradului puterii de apreciere a intimațiilor în materia schimbărilor climatice, arătând, în esență, că o astfel de analiză nu e posibilă. Adevărul juridic pe care îl propune judecătorul fondului este unul pur și simplu. Or, ca să-l parafrazăm pe Oscar Wilde, adevărul juridic este rareori pur și niciodată simplu.

În realitate, judecătorul fondului a refuzat judecarea prezentei cauzei, fiind în prezența unei denegări de dreptate voalate, interzisă de dispozițiile art. 5 alin. (2) CPC. Refuzul mascat de soluționare a cererii reiese și din cele consemnate în încheierea de amânare inițială a dezbaterilor din data de 22 mai 2023:

Reprezentanta reclamantilor susține că este adevărat că există independență și efort colectiv, dar, în același timp, este și o responsabilitate individuală pentru că, altfel, fiecare stat ar spune că nu își va îndeplini obligațiile pentru că statele vecine nu își îndeplinesc obligațiile.

Curtea, având în vedere această susținere, interpelează reprezentanta reclamantilor dacă acest aspect ar ține de o măsură care să fie dispusă de către o instanță națională sau de către o instanță de la nivelul UE.

(2) Procedând în această manieră, am fost privați de o cale de atac efectivă în fața instanței de fond, fiind încălcat și dreptul la un proces echitabil reglementat la art. 6 CPC, art. 13 CEDO și art. 47 din Carta Drepturilor Fundamentale a UE (în continuare Carta UE). Că este așa reiese din pagina 23 a hotărârii judecătorești, unde se reține că:

- *Admiterea acțiunii, în condițiile în care dispozitivul sentinței nu ar identifica, pentru că nu are cum, care sunt acele măsuri necesare și care sunt acele planuri concrete și coerente în vederea atingerii obiectivelor climatice, ar presupune pronunțarea unei hotărâri judecătorești nesusceptibile de executare(paragr. 1)*
- *[se ajunge ca] instanțele de judecată în etapa executării să se substituie puterii legislative prin reglementarea măsurilor necesare (paragr.3 teza finală)*

Cu alte cuvinte, lăsarea unei marje de apreciere intimațiilor nu permite punerea în executare a hotărârii astfel pronunțate, iar obligarea acestora la luarea unor măsuri concrete încalcă principiul separației puterilor în stat. Opinia instanței transpare în mod evident: instanța națională nu se poate pronunța în problema schimbărilor climatice.

Nu există niciun dubiu că este incident motivul de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 5 CPC, fiind încălcate principiile fundamentale de desfășurare a procesului civil.

- (3) De asemenea, considerentele sentinței civile mai sus citate sunt și contradictorii, fiind aplicabil și motivul de casare prevăzut la art. 488 alin. (1) pct. 6 CPC.
- (4) Mai mult, motivele noastre de nelegalitate impuneau răspunsul la următoarele întrebări, prin raportare la art. 2 lit. n) din L554:
- Își încalcă pârâții obligația de diligență prin aplicarea la nivelul anului 2023 a unor obiective de reducere a GES pentru anul 2030 cu mult sub nivelul de 55% față de anul 1990, asumat la nivelul UE?
  - În condițiile în care nu există nici la acest moment o lege a climei, deși Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice a fost adoptată în anul 1992, iar Acordul de la Paris a intrat în vigoare în anul 2016, **măsurile de reducere a GES luate de pârâți pentru a preveni schimbările climatice periculoase pentru omenire și mediu sunt suficiente, având în vedere și puterea discreționară a pârâtului de rd. 1?**
  - Dacă, în conformitate cu standardele obiective, măsurile de atenuare și adaptare la schimbările climatice (e.g. măsuri pentru creșterea eficienței energetice și integrarea regenerabilelor în rețeaua națională de energie) sunt suficiente și rezonabile pentru atenuarea efectului schimbărilor climatice asupra cetățenilor României și asupra mediului înconjurător?
  - **Măsurile propuse de pârâți sunt compatibile cu drepturile și libertățile garantate prin Constituția României și CEDO**, respectiv: dreptul la viață și dreptul la viață privată, dreptul de proprietate, dreptul la sănătate și la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, dreptul la un viitor conform cu demnitatea umană?
- (5) Or, judecătorul fondului nu a analizat deloc dacă pârâții și-au exercitat cu exces de putere dreptul de apreciere. Întrucât nu se regăsește niciunde în cuprinsul hotărârii un astfel de raționament, hotărârea este pronunțată cu încălcarea exigențelor motivării, reglementate la art. 425 CPC.
- (6) Nu în ultimul rând, hotărârea este dată cu interpretarea/aplicarea greșită a normelor de drept material, fiind incident și motivul de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 8 CPC.

2. Prezentare succintă a motivelor de nelegalitate invocate de recurenți în fața instanței de fond și a reținerilor cuprinse în sentința civilă nr. 312/2023.

2.1. Prezentarea succintă a motivelor de nelegalitate invocate în fața instanței de fond

- (1) Prin acțiunea introductivă, formulată în contradictoriu cu pârâții intimați, Guvernul României, Primul Ministru, Ministerul Mediului, Ministrul Mediului, Ministerul Energiei și Ministrul Energiei, am formulat următoarele petite:

1. Obligarea părților să ia toate măsurile necesare în vederea reducerii cu 55% a gazelor cu efect de seră (în continuare GES) până în anul 2030, respectiv atingerii neutralității climatice până în anul 2050;
  2. Obligarea părților să ia toate măsurile necesare în vederea creșterii ponderii regenerabilelor din consumul final de energie la 45% și creșterii eficienței energetice cu 13% până în anul 2030;
  3. Obligarea părților ca, în termen de maxim 30 zile de la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, să adopte planuri concrete și coerente de atenuare și adaptare la schimbările climatice ce cuprind inclusiv bugete anuale de carbon, în vederea atingerii obiectivelor asumate potrivit petitelor 1 și 2, precum și mecanisme anuale de raportare și monitorizare a progresului în atingerea acestor obiective;
  4. Obligarea părților de rd. 2, 4 și 6 la plata unei amenzi de 20% din salariul minim brut pe economie pe zi de întârziere care se face venit la bugetul de stat, de la expirarea termenului prevăzut în petitul 3 până la adoptarea efectivă a măsurilor ce se impun pentru atingerea obiectivelor prevăzute la petitele 1 și 2.
- (2) În argumentarea solicitărilor noastre, am demonstrat necesitatea atingerii acestor cote ca manifestare a responsabilității individuale a României în combaterea efectelor schimbărilor climatice, potrivit cu angajamentele asumate la nivel unional și internațional și în acord cu exigențele de respectare și de protecție a drepturilor fundamentale ale propriilor cetățeni.
- (3) Mai exact, am expus, următoarele motive de nelegalitate, detaliate în acțiunea introductivă (Vol. I filele-1-82) și preluate succint în Sinteza motivelor de nelegalitate (Vol. V, filele 84 și urm.):
- **Încălcarea de către părți a obligației de reducere cu minim 55% a emisiilor de gaze cu efect de seră față de nivelul anului 1990**

Caracterul întemeiat al cotei de reducere solicitate prin petitul 1 trebuie analizat dintr-o triplă perspectivă:

- Incompatibilitatea Angajamentului României cu obligația legală asumată prin art. 2 din Acordul de la Paris (legislație primară), care are drept obiectiv limitarea încălzirii globale la 1,5 grade Celsius, respectiv 2 grade Celsius, conform ultimelor aprecieri și dovezi științifice;
- Lipsa caracterului legitim al măsurilor adoptate de părți în lumina obligației pozitive a statului de a proteja drepturile consacrate constituțional (dreptul la un mediu sănătos, dreptul la viață, dreptul la sănătate, dreptul la viață privată și de familie, precum și dreptul la un viitor demn pentru generațiile actuale și următoare); aplicarea filtrului principiilor precauției și echității inter-generaționale;

📖 Agravarea, prin măsurilor luate de pârâți, a riscului de vătămare a drepturilor omului. Aplicabilitatea standardului CtEDO, potrivit căruia obligația pozitivă a statului are două aspecte: obligația de a oferi un cadru de reglementare și obligația de a lua măsuri operaționale preventive.

- **Încălcarea de către pârâți a obligațiilor privitoare la creșterea adecvată a ambițiilor referitoare la ponderea surselor regenerabile din consumul final de energie și la eficiența energetică.**

Caracterul întemeiat al cotelor solicitate prin petitul 2 are ca fundament:

- 📖 Ponderea ridicată a sectorului energetic în generarea emisiilor de gaze cu efect de seră și, implicit, în amplificarea fenomenului schimbărilor climatice.
- 📖 Încălzirea accelerată a Europei față de media globală.
- 📖 Nesocotirea standardului celei mai înalte ambiții climatice posibile, dat fiind că prin PNIESC este prevăzută creșterea ponderii cu până la 30,7% până în 2030 (și cu până la 29% prin PNRR), acestea fiind mult inferioare țintei de 45% stabilită prin Pachetul de Măsuri REPowerEU. Privitor la eficiența energetică, ambițiile actuale ale României nu stabilesc creșteri reale ale acesteia, ceea ce este în contradicție cu propunerea de creștere cu 13% până în 2030, stabilită prin REPowerEU. Doar asumarea acestor ținte REPowerEU deopotrivă ambițioase și echitabile sunt în măsură să ne păstreze pe traiectoria de limitare a temperaturii pe termen lung, conform Acordului de la Paris.
- 📖 Continuarea proiectelor naționale și a investițiilor care vizează sectorul combustibililor fosili, care, contrar ideii de resursă regenerabilă, sunt mari poluatori.
- 📖 Alocarea de fonduri pentru proiecte hidroenergetice desuete și biomasă lemnoasă, deși există alternativa introducerii energiei curate (solare și eoliene), raportat și la condițiile geografice ale României.
- 📖 Ineficiența programelor de investiții în producerea energiei solare, anume a utilizării la scară largă a panourilor fotovoltaice și a stimulării prosumatorilor, ineficiență care este de natură a afecta dreptul la un trai decent.
- 📖 Dezinteresul față de utilizarea capacității eoliene offshore a bazinului Mării Negre.
- 📖 Lipsa unei strategii adecvate pentru soluționarea problemei sărăciei energetice, care afectează un procent tot mai mare al populației României.

Argumentele în fundamentarea petiului 2 nu constituie simple motive de oportunitate, aspect reluat și în notele de ședință depuse pentru termenul de judecată din data de 22 mai 2023, în care am precizat că:

- 📖 Nu negăm caracterul colectiv al țintei de 45%, dar în același timp nu se poate ignora faptul că țintele colective stabilite la nivel de Uniune reprezintă un minim, iar nu o limită maximă, fiecare stat având responsabilitatea de a respecta obiectivul climatic asumat tot individual prin Acordul de la Paris; Cu alte cuvinte, o țintă care nu respectă Acordul de la Paris este nelegală;
- 📖 Potrivit Raportului Ember întocmit la data de 15 mai 2023, cei mai mari consumatori de energie electrică din Europa de Est (printre care se numără și România) nu au obiective ambițioase în materie de energie regenerabilă, bazându-se pe cărbune și gaze scumpe, astfel încât au cele mai mari prețuri la electricitate din Europa. Acest aspect are un impact semnificativ asupra mijloacelor de trai și implicit asupra dreptului constituțional la un trai decent;
- 📖 Măsurile anemice luate de pârâți au drept consecință periclitarea securității energetice, a dreptului de proprietate, dreptului la un trai decent și a dreptului la un viitor demn.

2.2. Prezentarea succintă a reținerilor cuprinse în sentința civilă nr. 312/2023

- (1) Instanța de fond, în mod corect, a respins excepția lipsei calității procesuale pasive invocată de Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor cu privire la petiul 2 al acțiunii.
- (2) În schimb, cu încălcarea vădită a normelor de drept material și a principiilor de desfășurare a procesului civil, a respins acțiunea reclamanților ca fiind neîntemeiată, precum și cererile de intervenție accesorie, reținând că:
  - Atâta timp cât petitele acțiunii nu precizează care sunt măsurile necesare și planurile concrete pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu minim 55% până în 2030 și atingerea neutralității climatice până în anul 2050, hotărârea este imposibil de pus în executare dacă s-ar admite acțiunea;
  - Pentru considerentele mai sus expuse, nu se impune efectuarea unei verificări în raport de standardul jurisprudenței CtEDO relativ la art. 8;
  - Chiar dacă s-ar ajunge la concluzia că există o încălcare a dreptului la un mediu sănătos și a protejării sănătății populației, modul de formulare al petitelor nu este apt să conducă la înlăturarea încălcării;

- Nu se poate discuta despre un dezinteres manifest al părților, raportat la actele normative adoptate în această direcție, precum și la proiectul de Strategie pe termen lung aflat în dezbatere publică;
- Schimbările climatice reprezintă o provocare transfrontalieră, fiind necesară acțiunea coordonată a tuturor statelor;
- Reclamanții urmăresc substituirea motivelor de oportunitate ale autorității publice cu propriile motive de oportunitate;
- Țintele stabilite în documentele Fit for 55 și Repower EU sunt irelevante la acest moment, de vreme ce nu au fost adoptate la nivel de legislație de către UE, în vederea îndeplinirii contribuției Uniunii la Acordul de la Paris.

3. Detalierea motivelor de nelegalitate

3.1. Incidența motivului de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 5 CPC. Încălcarea principiilor fundamentale de desfășurare a procesului civil.

- (1) **Denegarea de dreptate.** Așa cum am argumentat în secțiunea 1, instanța de fond a refuzat să soluționeze cauza, apreciind că atâta timp cât problema schimbărilor climatice implică un efort colectiv, atunci și instanța care trebuie să soluționeze o astfel de problemă juridică este superioară instanței naționale.
- (2) De asemenea, a concluzionat că modul de formulare al petitelor (obligarea părților la luarea măsurilor necesare, precum și adoptarea de planuri concrete pentru atingerea obiectivelor climatice) nu pot permite punerea în executare a hotărârii, fiind prea generice. În același timp, nici obligarea intimaților la adoptarea de măsuri concrete nu este posibilă în viziunea instanței, întrucât judecătorul s-ar substitui puterii legislative sau executive.
- (3) În altă ordine de idei, instanța de fond, în mod eronat, consideră că în procedura executării silite, subscrisa ar solicita altceva decât asumarea de către părți, printr-un plan, a țăntelor menționate la petitele 1 și 2, precum și a unor mecanisme de monitorizare și raportare.
- (4) Mai mult, analizând *eforturile* intimaților în materia schimbărilor climatice, instanța a (mai) statuat:

(PNS). În prezent este în lucru Strategia pe Termen Lung a României pentru Reducerea Emisiilor de Gaze cu Efect de Seră (<http://www.mmediu.ro/articol/strategia-pe-termen-lung-a-romaniei-pentru-reducerea-emisiilor-de-gaze-cu-efect-de-sera/6135>).

Prin urmare, nu se poate discuta despre un dezinteres manifest al părților în atingerea obiectivelor de mediu.

- (5) Trecând peste faptul că recurenții am făcut referire la proiectul de Strategie pe termen lung pentru a demonstra recunoașterea de către intimați a insuficienței **actualelor** măsuri, instanța investită cu acțiunea noastră a apreciat, în mod vădit nelegal, că proiectul de Strategie ar constitui o dovadă în favoarea intimaților.
- (6) Nu încapă îndoială că judecătorul fondului trebuia să judece procesul pe baza legislației în vigoare și a datelor științifice actualizate la zi, neputând respinge cererea părții pentru că urmează ca, în viitor, să se elaboreze altă strategie care să reglementeze raportul juridic dedus judecării. Așadar, judecătorul, aplicând **doar** normele juridice în vigoare, în cadrul juridic existent, trebuia să soluționeze litigiul dintre părți. Or, într-un mod părtinitor, acesta a încălcat, în mod esențial, principiul legalității, fapt ce echivalează cu o denegare de dreptate.
- (7) Argumentele ce preced sunt confirmate de jurisprudența ICCJ, decizia nr. 8129/2005¹ fiind concludentă în acest sens.
- (8) Menționăm că la data de 6 decembrie 2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO) a pronunțat Hotărârea Spasov împotriva României, prin care a reținut încălcarea, de către statul român, a art. 6 par. 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ("convenția"), privind dreptul fundamental la un proces echitabil.

O observație importantă este asocierea pe care CtEDO o face între greșita aplicare a dreptului Uniunii Europene (eroarea vădită de drept) și dreptul la un proces echitabil, prin intermediul conceptului *denegării de dreptate*. La fel, greșita aplicare a Acordului de la Paris constituie o eroare de drept ce se circumscrie noțiunii de denegare de dreptate.

- (9) **Încălcarea de către instanța de fond a dreptului la un remediu efectiv.** Reclamanților le-a fost încălcat dreptul de acces efectiv la o instanță. Judecătorul fondului a evaluat în mod arbitrar dosarul, lipsind orice analiză privind fondul pretențiilor, anume dacă: există cadru legislativ și administrativ necesar pentru a proteja în mod eficient drepturile și libertățile fundamentale, respectiv măsurile actuale sunt suficiente pentru prevenirea schimbărilor climatice periculoase?
- (10) Reclamanții recurenți am susținut că intimații au obligația pozitivă de a institui un cadru legislativ și administrativ care să asigure o protecție eficientă împotriva amenințărilor la adresa dreptului la viață, la sănătate, la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, la un viitor conform demnității umane. Marja de apreciere a părților este limitată la determinarea măsurilor cu care să-și îndeplinească obligația pozitivă mai sus amintită. Am mai argumentat că intimații sunt obligați să-și îndeplinească cota

---

¹ Inalta Curte de Casatie si Justitie, *Imobile preluate în mod abuziv. Măsuri reparatorii prin echivalent. Necesitatea unor norme metodologice de aplicare a legii. Prematuritate. Denegarea de dreptate*. Pandectele Romane 2 din 2006.

echitabilă pentru a rămâne în limita de 1,5 grade Celsius, asumată prin Acordul de la Paris.

- (11) A reținut instanța că am invocat încălcarea de către pârâți a obligației pozitive, obligație consacrată la art. 135 din Constituție, precum și în jurisprudența CtEDO? Nu. A reținut instanța că am invocat incompatibilitatea actualelor măsuri cu obiectivele climatice asumate prin Acordul de la Paris? Nu.
- (12) Ce a reținut instanța? Că am solicitat obligarea pârâților la luarea tuturor măsurilor necesare pentru remedierea unei realități sumbre, iar nu obligarea acestora la asumarea unor ținte clare. Nu negăm importanța simțului umorului² (conform filosofului John Stuart Mill „fiecare mișcare semnificativă trebuie să experimenteze trei etape: ridiculizarea, discuția și adoptarea”), dar am fi apreciat mai mult o analiză consistentă pe problemele juridice semnalate de noi. În acest context, menționăm raportul *Schimbări climatice și încălzire globală*³, întocmit de IRES la data de 22 aprilie 2023, în care se consemnează că doar 8% dintre români pun schimbările climatice pe primul loc în topul problemelor cu care se confruntă lumea și 13% văd fenomenul ca problemă majoră în următorii 20 ani. Această realitate sumbră (sic!) reprezintă o confirmare a faptului că problematica schimbărilor climatice nu a ajuns să fie dezbătută în mod real în spațiul public, culpa pentru bagatelizarea problematicii aparținând exclusiv pârâților. Evident, România nu a depășit etapa ridiculizării.
- (13) În altă ordine de idei, instanța, cu încălcarea **principiului disponibilității**, a mai reținut că PNIESC (singurul document național în care este prevăzut angajamentul de a reduce emisiile de GES) este legal, fiind în concordanță cu legislația în vigoare la momentul adoptării.
- (14) Am investit instanța cu controlul de legalitate al PNIESC ? Nu. Am susținut și probat cu rapoarte științifice că actualele măsuri nu sunt adecvate și rezonabile pentru prevenirea schimbărilor climatice periculoase, invocând excesul de putere al pârâților intimați.
- (15) Rezultă fără echivoc din întregul silogism judiciar că am fost lipsiți de o cale eficientă de atac, fiind încălcate art. 5-6, art. 9 CPC, art. 47 Carta UE și art. 6 și 13 CEDO.

---

² În 1983, Curtea de Apel din Michigan a ironizat ideea de drepturi ale naturii. În locul unei motivări adecvate, judecătorii au compus un poem. Oricât de amuzant este pentru cititori, cu siguranță justițiabilul nu a simțit că a fost înfăptuit un act de justiție.

Între timp drepturile naturii au fost consacrate constituțional în Ecuador (Constituția din 2008), iar Bolivia, Noua Zeelandă, **Statele Unite**, Columbia, Australia au legi care reglementează drepturile naturii etc.

Sursa: The Rights of Nature: A Legal Revolution That Could Save the World" de David R. Boyd

³ [https://ires.ro/articol/446/schimbări-climatice--i-încălzire-globală-\(ediția-a-3-a,-2023\)](https://ires.ro/articol/446/schimbări-climatice--i-încălzire-globală-(ediția-a-3-a,-2023))

3.2. Incidența motivului de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 6 CPC. Hotărârea atacată nu respectă exigențele motivării

3.2.1. Lipsa unei motivări adecvate. Realizarea de către instanță a unei analize *prima facie*, iar nu de fond.

- (1) Din perspectiva jurisprudenței CtEDO, obligatorie pentru instanțele naționale (Cauza Albina împotriva României, cauza G. împotriva României, cauza D. contra României), un proces civil finalizat printr-o hotărâre care dezleagă fondul, cu garanțiile date de art. 6.1. din CEDO, include printre altele dreptul părților de a fi în mod real „ascultate”, ceea ce implică în sarcina instanței obligația de a proceda la un examen efectiv, real și consistent al mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța în determinarea situației de fapt.
- (2) Motivarea unei hotărâri este înțeleasă ca un silogism logic, de natură a explica inteligibil hotărârea luată, ceea ce, chiar dacă nu înseamnă un răspuns exhaustiv la toate argumentele aduse de una dintre părți, nu permite nici ignorarea lor, fiind necesar a exista un răspuns la argumentele fundamentale, respectiv, acelea care sunt susceptibile, prin conținutul lor, să influențeze soluția.
- (3) Recurenții am arătat prin cererea de chemare în judecată că nu contestăm că autoritățile centrale au drept de apreciere cu privire la măsurile ce se impun a fi luate în materia schimbărilor climatice, dar că acestea pot fi cenzurate de instanța de judecată dacă încalcă drepturile și libertățile fundamentale. Cu alte cuvinte am invocat excesul de putere al autorităților, dovedind cu rapoarte științifice că măsurile luate de pârâți, chiar dacă respectă condițiile formale de legalitate, nu sunt legitime, întrucât afectează substanțial drepturile subiective.
- (4) Instanța a recunoscut expres la pagina 23 din sentință că nu mai procedează la efectuarea unei astfel de verificări, întrucât și dacă am avea dreptate și ar exista o încălcare a dreptului la sănătatea populației și la un mediu echilibrat ecologic, hotărârea nu ar putea fi pusă în executare.

În acest context, pornind de la principiul disponibilității care guvernează procesul civil, nu se impune efectuarea vreunei verificări în raport de standardul jurisprudenței CEDO relativ la art. 8. Chiar și în eventualitatea în care s-ar ajunge la a se reține o încălcare a protejării sănătății populației și a mediului din partea pârâților, modalitatea în care au fost formulate petitele acțiunii nu este aptă să conducă la înlăturarea încălcării, ajungându-se exact în punctul care a constituit premisa declanșării litigiului, pârâții fiind abilitați de această dată și cu concursul instanței la a întreprinde

- (5) Nu încapе îndoială că hotărârea este complet nemotivată cu privire la acest motiv de nelegalitate care era esențial pentru soluționarea justă a cauzei.
- (6) Mai mult, dacă la pagina 23 s-a prevăzut că nu se impune efectuarea vreunei verificări privind respectarea standardului jurisprudenței CtEDO , la pagina 26 din considerente,

judecătorul fondului consideră că recurenții solicită substituirea motivelor de oportunitate ale autorităților cu propriile motive de oportunitate, cu alte cuvinte, indirect, apreciază că nu există exces de putere și că măsurile autorităților ar fi legitime.

- (7) Problema cu înlăturarea indirectă a argumentului nostru, vizând excesul de putere al autorităților, este că nu există un răspuns motivat la întrebarea: unde se termină puterea discreționară și unde începe abuzul de drept, unde se termină comportamentul legal al administrației, concretizat prin dreptul acesteia de apreciere și unde începe încălcarea drepturilor subiective și a intereselor legitime reclamate prin acțiunea introductivă?

Curtea observă că reclamanții în cadrul criticilor referitoare la angajamentele asumate de România, în încercarea de a induce ideea insuficienței măsurilor luate, prin raportare la soluțiile tehnologice propuse de aceștia (pg. 31-41) urmăresc defăpt substituirea *motivelor de oportunitate* ale autorității publice în atingerea obiectivelor de mediu cu propriile lor motive de oportunitate, iar apoi, pornind de la acestea solicită instanței să efectueze o analiză de legalitate a respectării obiectivelor de mediu, aspect apreciat de Curte a fi inadmisibil. Astfel, cu titlu exemplificativ Curtea observă că reclamanții doresc să răstoarne câștigurile în materie de comercializare a

Calea de urmat pentru atingerea tranziției necesare către o societate neutră din punct de vedere climatic până cel târziu în 2050, modalitatea de realizare a eficientizării energetice, sunt lăsate la aprecierea statelor membre UE, iar faptul că România consideră că poate atinge obiectivele prin proiecte hidroenergetice sau alte proiecte care nu converg integral cu cele promovate de reclamanți (a se vedea secțiunea 6.1.1 pct. 10 pg. 38 acțiune) nu poate primi conotațiile dorite de aceștia, în contextul în care, dacă ar exista vreo problemă în acest sens Consiliul ar fi uzat de dispozițiile art. 192 alin. 2 lit. c TFUE.

- (8) Pentru că recurenții exact asta am susținut prin sinteza motivelor de nelegalitate: încălcarea obiectivului climatic asumat prin Acordul de la Paris și implicit a drepturilor fundamentale, prin alocarea de fonduri pentru proiectele hidroenergetice desuete:

- ⇒ **Pârâții nu au luat toate măsurile necesare pentru respectarea drepturilor omului**, prin introducerea energiei curate alternative și crearea de proceduri simple de acces la aceasta, prin activități ce duc la prevenirea defrișărilor și asigurarea împăduririlor;
- ⇒ **Nu a existat o creștere progresivă a ambiției și nu a fost evitat regresul**. Potrivit datelor oficiale furnizate de Agenția Europeană a Mediului (aspect detaliat la punctul 6.2.2. din acțiune) România se află pe ultimul loc în Europa împreună cu Slovenia, în ceea ce privește integrarea surselor de energie regenerabilă în rețeaua națională de energie electrică. Mai mult, frecvențele intervenții asupra cadrului legislativ și de reglementare, lipsa de transparență și de viziune strategică și capacitatea redusă a aparatului administrativ de adaptare la tendințele din domeniu au condus la pierderea avântului investițional și la o stare de incertitudine generală pentru industria regenerabilă. Astfel, **din 2016 până în 2021 nu a mai fost instalată nici o capacitate nouă de energie regenerabilă, iar producătorii s-au confruntat cu pierderi mari de capital⁴**.

- (9) Măsura de finanțare a proiectelor hidroenergetice nu este legitimă întrucât:

- Apa este o resursă rară și limitată, fără alternativă, și cu privire la care există o dependență totală pentru supraviețuire. Lipsa apei este evidențiată de faptul că doar aproximativ 2,5 % din apa planetei este dulce, iar mai puțin de o treime din această cantitate este de fapt disponibilă pentru uz uman. Provocările cu care se confruntă această cantitate limitată de apă sunt enorme, creșterea populației fiind în capul listei. Populația mondială a crescut de la 1,6 miliarde la 6,1 miliarde în ultimul secol, iar în 2020 a depășit 7,8 miliarde. Cifra se preconizează că va ajunge la nouă miliarde de oameni până în 2050, toți concurând pe aceeași cantitate limitată de apă. Variabilitatea hidrologică, degradarea mediului și schimbările climatice sunt alte provocări la adresa resurselor de apă.
  - Producția hidroenergetică din România a scăzut cu 85% din cauza secetei, iar schimbările climatice vor aduce perioade de secetă și mai pronunțate. Este evident că hidroenergia, pentru țări cu climă continentală precum România, nu este energia viitorului.
  - Conform unui Aviz CES din 2 februarie 2022⁴ privind un nou cadru legal pentru avizarea proiectelor hidroenergetice, capacitatea instalată de producere a energiei va crește sub 1%, iar producția cu un procent similar.
- (10) Nu încapă îndoială că orientarea către astfel de proiecte, în locul energiei curate (eoliene și solare), va afecta substanțial drepturile și interesele legitime al recurenților, în special dreptul la securitate alimentară (cu accent pe dreptul la apă), dreptul la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic și la un nivel de trai decent.
- (11) Există studii care susțin argumentele noastre:
- În 2000, Banca Mondială a estimat că între 40 și 80 de milioane de persoane au fost strămutate în mod direct din cauza barajelor și a rezervoarelor⁵.
  - Un alt studiu din 2010⁶ a estimat că 472 de milioane de persoane aflate în aval de barajele mari suferă din cauza reducerii securității alimentare, a inundațiilor regulate sau a impactului asupra mijloacelor lor de trai.
- (12) Instanța nu a procedat la efectuarea unei astfel de analize, nu regăsim nicăieri un raționament deductiv care să ne convingă că:

---

⁴ <https://instrumente.decluc.ro/uploads/Avize-Plen-CES-22-02-2022-34-37.pdf>

⁵ https://archive.internationalrivers.org/sites/default/files/attached-files/world_commission_on_dams_final_report.pdf

⁶ <https://www.water-alternatives.org/index.php/volume3/v3issue2/80-a3-2-3/file>

- Decizia intimațiilor este adecvată situației de fapt sau scopului legitim urmărit;
- Măsura dispusă nu limitează drepturile și libertățile fundamentale, sau dacă o face există o justificare rațională, adică un raport adecvat între aceste măsuri, situația de fapt și scopul legitim urmărit;
- Pârâții ar fi dovedit că nu este posibilă introducerea la scară largă a unei soluții alternative: a energiei curate (solare și eoliene), raportat la condițiile geografice ale țării noastre.

(13) Instanța mai susține că:

Cu toate că acțiunile climatice ale Uniunii și ale statelor membre au scopul de a proteja populația și planeta, bunăstarea, prosperitatea, economia, sănătatea, sistemele alimentare, integritatea ecosistemelor și biodiversitatea de amenințarea pe care o reprezintă schimbările climatice, nu trebuie omis faptul că tranziția către neutralitatea climatică necesită schimbări la nivelul tuturor politicilor și un efort colectiv al tuturor sectoarelor economiei (investiții masive publice și private) și ale societății, fiind necesar a se acționa cu prudență și echilibru, fără a periclita în mod ireversibil anumite domenii ale economiei naționale.

(14) Suntem perfect de acord cu judecătorul fondului că trebuie acționat cu prudență și echilibru, de aceea am și solicitat obligarea pârâților la reducerea emisiilor de GES cu minim 55% față de nivelul din 1990 până în anul 2030, considerând că aceasta reprezintă o cotă echitabilă pentru România, țara noastră neavând emisii istorice.

(15) În schimb, nu suntem de acord că un astfel de enunț ar respecta exigențele motivării, de vreme ce nu se explică de ce procentul solicitat de noi nu reprezintă o cotă echitabilă de natură a nu perturba economia națională, aceasta cu atât mai mult cu cât prin proiectul de Strategie pe termen lung se propune o țintă de reducere a emisiilor de GES de 79% până în 2030.

(16) Că suntem doar în prezența unei analize *prima facie* a problemelor juridice reiese și din faptul că nu s-a făcut nicio referire la rapoartele științifice indicate de noi atât în acțiunea introductivă, cât și în Sinteza motivelor de nelegalitate, rapoarte deosebit de relevante în analizarea caracterului rezonabil și adecvat al măsurilor luate de intimați:

reducă emisiile și ritmul în care trebuie să facă acest lucru. Mai mult, în evaluarea legalității eforturilor de combatere a schimbărilor climatice, instanța va trebui să aibă în vedere și evoluția datelor științifice de la momentul semnării Acordului de la Paris până în prezent, potrivit cărora actualele CND sunt insuficiente:

- ⇒ **Rapoartele IPCC din anul 2022** (Vol. IV, filele 16-57, 58-89);
- ⇒ **Raportul de sinteză întocmit de IPCC în martie 2023** (Vol. IV, filele 154-189),
- ⇒ **Fișa de țară pentru România**, întocmită de **Climate Analytics**¹ (Vol. V, filele 13-19); în Raport se mai menționează că intervalul de emisii compatibil cu 1,5 grade Celsius creat de cele două scenarii de reducere a emisiilor se situează între **79-83%** față de nivelurile din 1990, cu excepția LULUCF.

- (17) Instanța nici nu a înlăturat motivat aceste probe, nici nu și le-a însușit, or tratarea probatoriului ca inexistent nu respectă exigențele art. 425 CPC.
- (18) Munții de dovezi științifice au fost ignorați, deși aceste formațiuni muntoase figurative se regăseau în traducere autorizată la dosarul cauzei. Cu titlu exemplificativ, arătăm că în ultimul Raport de sinteză IPCC din luna martie 2023 s-a specificat expres că:
- **Actualele contribuții determinate la nivel național (CND) vor duce cel mai probabil la creșterea GMST peste 1,5 grade Celsius în secolul XXI.** Este nevoie de o reducere rapidă, substanțială și susținută a emisiilor gazelor cu efect de seră împreună cu măsuri de adaptare, pentru a aborda problema schimbărilor climatice.
  - Există acum o fereastră de oportunitate pentru o dezvoltare rezilientă. **Dar aceasta este una de foarte scurtă durată.**
- (19) Instanța trebuia să analizeze dacă răspunsul autorităților este ferm, prompt și de natură a preveni schimbările climatice periculoase, raportat la recomandările cuprinse în rapoartele științifice ONU, rapoarte asumate de factorii de decizie politică.

Cum altfel se poate analiza dacă pârâții și-au îndeplinit obligația pozitivă, consacrată la art. 135 din Constituție?

Trecând peste faptul că judecătorul fondului refuză să efectueze o astfel de examinare (aspecte detaliate la secțiunea 3.1. din prezentul recurs), invocând formularea vagă a petitelor, acesta mai reține că trebuie (și chiar putem) să așteptăm adoptarea legislației la nivel UE **pentru îndeplinirea contribuției Uniunii la Acordul de la Paris** (pagina 26 din sentință):

Trimiterile făcute de reclamanti la planul de măsuri urmărit de Comisie „Fit for 55” și REPowerEU” (aspectele referitoare la ponderea regenerabilelor din consumul final de energie), sunt irelevante în acest moment cât timp aceste măsuri nu au fost adoptate la nivel de legislație de către UE (aspect recunoscut de reclamanti la secțiunea 5.4 pct. 5.6 f.30 acțiune), aceasta în contextul în care **pentru îndeplinirea contribuției Uniunii la Acordul de la Paris**, Regulamentul nr. 2021/1119 ar

- (20) Or, recurenții am invocat motive de nelegalitate care țin de **răspunderea individuală a României ca parte semnatară a Acordului de la Paris**. Rezultă cu puterea evidenței că lipsește motivarea instanței pe argumentul efectiv invocat de reclamanti:

Incompatibilitatea angajamentului României cu obligația legală asumată prin art. 2 din Acordul de la Paris

(2) Angajamentul pârâților este nelegal întrucât:

- Nu este corelat cu obiectivul climatic asumat prin art. 2.1 lit. a) din Acordul de la Paris, de limitare a încălzirii globale la 1,5 grade Celsius, respectiv 2 grade Celsius; Acordul de la Paris constituie legislație primară, iar scopul inițierii oricărei măsuri în materia schimbărilor climatice

- (21) Concluzionând, dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat respectat decât dacă apărările esențiale ale părților sunt analizate de către instanță, or în speță

judecătorul fondului nu a realizat un examen efectiv al susținerilor, mijloacelor de apărare și nici al probatoriului administrat în cauză.

- (22) Sentința civilă nr. 312/2023 nu este de natură a permite realizarea controlului judiciar de către instanța de recurs, motiv pentru care se impune admiterea motivului de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 6 CPC.

3.2.2. Existența motivelor contradictorii

- a. **Instanța afirmă, într-o primă etapă a raționamentului, că petitele nu identifică în concret măsurile și planurile solicitate, iar, în a doua etapă, afirmă că măsurile și planurile concrete încalcă principiul separației puterilor în stat.**

- (23) Pentru început, instanța a reținut în esență că:

acțiune (secțiunea 3.3 pg. 9 pct. 4,5, secțiunea 4 pg. 12, pct. 2), **apreciază că admiterea acțiunii, în condițiile în care dispozitivul sentinței nu ar identifica, pentru că nu are cum, care sunt acele măsuri necesare și care sunt acele planuri concrete și coerente în vederea atingerii obiectivelor climatice, ar presupune pronunțarea unei hotărâri judecătorești nesusceptibile de executare**, de natură a reprezenta o încălcare a art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, cu referire la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în care s-a reținut că dreptul de a apela la o instanță ar fi iluzoriu, dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să fie ineficientă în detrimentul unei părți (Imobiliara Saffi împotriva Italiei - 1999, paragraful 63; Dorneanu împotriva României - 2007, paragraful 32).

- (24) Ulterior, instanța a concluzionat și că prin obligarea părților în procedura executării silite la luarea unor măsuri concrete s-ar ajunge la încălcarea principiului separației puterilor în stat:

declanșării procedurii de executare în acord cu art. 24 și urm. din Legea 554/2004, **ajungându-se în final ca reclamanții și instanțele de judecată în etapa executării să se substituie puterii legislative, prin reglementarea măsurilor necesare atingerii parametrilor urmăriți de reclamanți în cadrul prezentului litigiu.**

- (25) Se observă că instanța de fond apreciază că petitele ar fi prea generice, iar acest aspect ar fi incompatibil cu admiterea acțiunii, însă, în egală măsură, aceeași instanță admite că s-ar substitui puterii legislative dacă le-ar indica exact măsurile care trebuie luate pentru atingerea cotelor pe care le-am precizat în petite.

- (26) Cu titlu informativ arătăm că petite similare de obligare la reducerea emisiilor de GES nu au împiedicat instanțele din alte state să pronunțe soluții de admitere a acțiunilor:

 cauza Urgenda contra Țările de Jos, în care Curtea Supremă din Olanda a statuat în sensul că "Țările de Jos sunt obligate să își îndeplinească partea lor pentru a preveni fenomenele climatice periculoase, chiar dacă aceasta este o problemă globală" (paragraful nr.5.7.1. din Decizia Curții Supreme a Țărilor de Jos- existentă la filele 155-189 ale volumului I din prezentul

dosar). Instanța invocă principiul fără prejudicii (no harm principle) existent în Dreptul Internațional, care presupune că statele nu trebuie să se prejudicieze reciproc și că fiecare stat este răspunzător pentru partea sa (paragraful nr.5.7.5.). Mai mult decât atât, se subliniază că, date fiind consecințele grave ale schimbărilor climatice, **nu poate fi acceptată apărarea conform căreia un stat nu trebuie să își asume responsabilitatea pentru că alte state nu își respectă partea lor de responsabilitate** (paragraful nr. 5.7.7.). De asemenea, nu poate fi acceptată nici apărarea potrivit căreia reducerile emisiilor de pe teritoriul unui stat nu ar avea importanță la scară globală (paragraful nr. 5.7.7.). Dacă s-ar accepta aceste apărări, atunci statul în cauză ar putea să se sustragă de la partea sa de responsabilitate prin indicarea situației altor țări sau prin indicarea propriei ponderi mici (paragraful nr. 5.7.7.). În schimb, prin respingerea acestor apărări, fiecare stat poate fi chemat să răspundă efectiv, ceea ce sporește șansele ca toate statele să aibă o contribuție efectivă (paragraful nr. 5.7.7.).

 *cauza Neubauer et al. contra Germania*⁷(vol. I, filele 155-189 dosar fond), în care Curtea Constituțională Federală a stabilit că articolul 2 din Acordul de la Paris „obligă statul să ofere protecție prin adoptarea de măsuri care să contribuie la limitarea încălzirii globale antropogene și a schimbărilor climatice asociate” (paragraful nr. 149). Iar faptul că statul „este incapabil să oprească schimbările climatice pe cont propriu și depinde de implicarea internațională din cauza impactului global al schimbărilor climatice și a naturii globale a cauzelor acestora nu exclude, în principiu, posibilitatea unei obligații de protecție care decurge din drepturile fundamentale”(paragraful nr. 149). În aceeași cauză, s-a mai statuat în sensul că „în cazul în care schimbările climatice nu pot fi prevenite sau au avut deja loc” (paragraful nr. 150) există obligația statului „să abordeze riscurile prin punerea în aplicare a unor măsuri pozitive menite să atenueze consecințele schimbărilor climatice” (paragraful nr.150), întrucât aceste măsuri sunt necesare și „pentru a menține riscurile reprezentate de efectele reale ale schimbărilor climatice la niveluri tolerabile în temeiul dreptului constituțional” (paragraful nr. 150).

 *Cauza Notre Affaire à Tous et al. Contra Franța*⁸ (vol V, fila 12, dosar de fond) în care Tribunalul Administrativ din Paris a stabilit în sarcina

---

⁷https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2021/03/rs20210324_1bvr265618en.html;jsessionid=7E0AE141488AABECE985C62E75057E84.internet011

⁸ <http://climatecasechart.com/non-us-case/notre-affaire-a-tous-and-others-v-france/>

autorităților centrale **să ia toate măsurile sectoriale necesare** pentru a compensa prejudiciul până la cota necompensată de emisii de gaze cu efect de seră în cadrul primului buget de carbon, și anume 15 Mt CO₂eq, și sub rezerva ajustării în funcție de datele estimative ale CITEPA cunoscute la 31 ianuarie 2022, care să permită asigurarea unui mecanism de monitorizare a emisiilor de GES.

- 📖 **Cauza Shrestha**⁹, în care Curtea Supremă din Nepal a statuat în sensul că eșecul statului de a adopta o lege cuprinzătoare privind schimbările climatice și de a nu aborda în mod adecvat impactul existent al schimbărilor climatice a încălcat dreptul la viață și dreptul de a trăi cu demnitate, precum și dreptul la un mediu sănătos(p.5).
- 📖 **Cauza Future Generations**¹⁰, în care Curtea Supremă din Columbia a evidențiat faptul că mediul sănătos este o premisă pentru asigurarea respectării drepturilor la viață, la sănătate și a dreptului la minimum necesar pentru subzistență, drepturi aparținând atât generațiilor actuale, cât și celor viitoare. Or, prin neluarea tuturor măsurilor necesare și prin neadoptarea planurilor pentru atingerea unor cote minime, precum cele solicitate prin petitele acțiunii, pârâții, în calitate de autorități publice centrale, omit importanța drepturilor fundamentale ale cetățenilor pe care îi reprezintă și în beneficiul cărora ar trebui să acționeze.
- 📖 **Cauza PSB și alții contra Brazilia**¹¹, în care Curtea Supremă din Brazilia a precizat că „nu există drepturi ale omului pe o planetă moartă sau bolnavă,, iar acțiunea sau omisiunea unui stat este incompatibilă cu datoria de a „proteja și de a reface mediul”, precum și cu datoria de a proteja drepturile fundamentale ale omului (paragrafele nr. 17, 20, 30, 36).
- 📖 Cauza **Klimatická žaloba ČR v Czech Republic (Czech Republic, 2022)**, în care Curtea Municipală din Praga a constatat că "*manifestările negative locale*" ale schimbărilor climatice, cum ar fi penuria de apă sau impactul asupra sănătății, pot fi considerate ca o ingerință directă în drepturile reclamantilor. Mai mult, instanța a stabilit că, deși aceste efecte afectează un grup mare de persoane, acest lucru nu exclude afectarea directă a

---

⁹http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2018/20181225_074-WO-0283_judgment-2.pdf

¹⁰ <https://www.dejusticia.org/en/climate-change-and-future-generations-lawsuit-in-colombia-key-excerpts-from-the-supreme-courts-decision/>

¹¹ http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2022/20220701_ADPF-708_decision-1.pdf

drepturilor unui reclamant individual.(...) ingerința în dreptul la un mediu favorabil în temeiul articolului 35 alineatul (1) din Cartă invocată de toți reclamânții este, de asemenea, imaginabilă. Deși acest drept poate fi invocat în temeiul articolului 41 alineatul (1) din Cartă numai în limitele legii, iar Legea privind clima nu a fost încă adoptată, Curtea Constituțională (hotărârea din 26 ianuarie 2021, Pl. ÚS 22/17, punctul 89) a definit esența dreptului la un mediu favorabil, care este independent de punerea în aplicare a legii, ca fiind o obligație a statului de a proteja împotriva ingerințelor asupra mediului dacă acestea ating un nivel care face imposibilă realizarea nevoilor fundamentale ale vieții umane. Scopul dreptului la un mediu favorabil este acela de a asigura un mediu de o asemenea calitate încât o persoană să poată trăi în el cu demnitate. Nepunerea în aplicare a măsurilor de atenuare și de adaptare poate interfera cu acest scop, deoarece aceste măsuri sunt necesare pentru a proteja viața și sănătatea oamenilor de efectele negative ale schimbărilor climatice.

b. Instanța recunoaște teoretic problematica schimbărilor climatice, dar modalitatea de soluționare a cauzei contrazice această poziție.

- (27) Trebuie avut în vedere faptul că, în cuprinsul sentinței nr.312/2023, instanța își începe analiza pe fond prin precizarea faptului că „sunt de necontestat amenințările date de schimbările climatice și impactul poluării asupra dreptului la un mediu de viață sănătos” (pagina 22 din sentință) și că nu va „minimiza importanța respectării și garantării dreptului la un mediu de viață sănătos” (pagina 22 din sentință).
- (28) Or, contrar acestor declarații incipiente, pe parcursul prezentării considerentelor, instanța de fond a pus accent, fără temei, pe modalitatea de formulare a petitelor, fără a analiza problematica complexă a cauzelor care favorizează schimbările climatice, prezentată argumentat în acțiune și nici carențele strategice ale părților intimați în combaterea schimbărilor climatice, dovedite inclusiv prin referiri științifice în acțiune.
- (29) De asemenea, instanța de fond admite că „tranziția către neutralitatea climatică necesită schimbări la nivelul tuturor politicilor și un efort colectiv al tuturor sectoarelor economiei [...] și ale societății” (p.25 din sentință). Or, prin analiza *prima facie* a argumentelor pe care le-am prezentat în cuprinsul acțiunii și prin soluția de respingere a acțiunii, fără fundament, instanța a blocat posibilitatea noastră, în calitate de cetățeni ai României, de a obliga autoritățile centrale, anume părții intimați, să adopte în concret aceste schimbări necesare și urgente. Tocmai pentru că se pune problema schimbărilor radicale la nivelul tuturor politicilor statale, nu aveam cum să stabilim, în cuprinsul petitelor acțiunii, măsurile exacte care se impun a fi luate, acestea fiind apanajul autorităților, în virtutea principiului separației puterilor în stat.

c. Instanța de fond admite că este necesară modificarea permanentă a capacității de răspuns la cauzele și efectele schimbărilor climatice, dar ulterior afirmă că România ar trebui evaluată la un nivel anterior, iar nu la cel curent (pagina 24 din sentință):

Prin urmare, la momentul actual, combaterea amenințărilor la schimbările climatice și sporirea capacității de adaptare, consolidarea rezilienței și reducerea vulnerabilității la schimbările climatice, sunt în permanentă modificare, evaluarea măsurilor adoptate de România trebuind a fi făcută în raport de legislația la nivel UE sub imperiul căreia aceste măsuri au fost concepute și nu prin decuparea unor prevederi favorabile susținerilor expuse de reclamantii rezultate din poziții ale Comisiei adoptate de aceasta ca urmare a unor evaluări ulterioare întreprinse în baza prevederilor regulamentelor în materie de mediu, poziții de la care mai apoi se pornește în revizuirea legislației relevante în domeniul climei și al energiei.

- (30) Există o contradicție în raționamentul expus de instanța de fond, întrucât se admite că toate măsurile care alcătuiesc ansamblul gestionării eficiente a problematicei schimbărilor climatice trebuie adaptate permanent, însă, concomitent, se afirmă că evaluarea măsurilor adoptate de România trebuie raportată la un moment din trecut, al stabilirii inițiale a măsurilor de la nivelul UE, iar nu la prezent, la obiectivele stabilite de UE, precum și la concluziile rapoartelor IPCC în care se menționează expres că actualele CND sunt în dezacord cu obiectivele Acordului de la Paris, fiind necesar un răspuns prompt și energetic pentru a nu depăși pragul critic de 1,5 grade Celsius.

3.3. Incidența motivului de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 8 CPC, care vizează încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

- (1) Acest motiv de casare cuprinde situațiile în care se încalcă norme de drept material, se aplică texte de lege străine de situația de fapt a cauzei, se aplică în manieră extensivă sau restrictivă norme de drept material, precum și situațiile în care se interpretează greșit norme de drept material. În același sens a concluzionat și literatura de specialitate.¹²
- (2) Precizăm că prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO) și statuările Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) fac parte din dreptul intern, dat fiind că, potrivit art. 11 din Constituție, tratatele ratificate fac parte din dreptul intern, Convenția fiind ratificată prin Legea nr.30/1994. De asemenea, în materia particulară a drepturilor omului, art.20 din Constituție stabilește că dispozițiile constituționale privind drepturile omului vor fi interpretate în acord cu instrumentele internaționale la care România este parte, iar reglementările internaționale au chiar prioritate față de legile interne, cu excepția doar a dispozițiilor mai favorabile.

¹² Gabriel Boroi și Mirela Stancu, *Drept procesual civil*, editura Hamangiu, București, 2015, p.645.

- a. În cuprinsul sentinței nr.312/2023, se menționează că modalitatea în care au fost formulate petitele cererii introductive, care nu identifică măsurile și planurile care trebuie adoptate în vederea atingerii obiectivelor climatice, ar presupune pronunțarea unei hotărâri judecătorești nesusceptibile de executare, de natură a reprezenta o încălcare a art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, instanța făcând referire și la Cauza Saffi împotriva Italiei (pagina 23 din sentință).
- (3) Or, petitele 1 și 2 ale acțiunii au vizat obligarea părților la luarea tuturor măsurilor necesare în vederea: reducerii cu 55% a gazelor cu efect de seră până în anul 2030; atingerii neutralității climatice până în anul 2050; creșterii ponderii regenerabilelor din consumul final de energie la 45%; creșterii eficienței energetice cu 13% până în anul 2030.
- (4) În mod conex, pentru atingerea acestor obiective, am solicitat prin petitul 3 obligarea părților-intimați la adoptarea planurilor concrete și coerente de atenuare și adaptare la schimbările climatice.
- (5) Se poate observa că, în formularea petitelor, am indicat cu claritate țintele pe care trebuie să le urmărească părții-intimați, în calitate de autorități centrale, acestea fiind cotele minime care ar permite României să se mențină aproape de traiectoria de limitare a încălzirii globale la 1,5 grade Celsius, asumată în mod individual prin Acordul de la Paris.
- (6) Am optat pentru această modalitate de formulare pentru a respecta principiul constituțional al separației puterilor în stat, art.1 alin.(4) din Constituție, omis de către instanța de fond în raționamentul său. Mai exact, am dorit să evităm ingerința puterii judecătorești în atribuțiile puterii executive, părții-intimați păstrându-și libertatea deplină de a determina modul în care ajung la obiectivele climatice solicitate, precum și o suficientă marjă de manevră pentru a decide modul de conformare la hotărârea instanței.
- (7) *Per a contrario*, dacă am fi impus, prin petite, anumite măsuri și planuri, cum sugerează instanța de fond, atunci s-ar fi pierdut echilibrul dintre cele două puteri statale, **aspect recunoscut chiar de către judecătorul fondului la pagina 23 din hotărâre**. Prin urmare, raționamentul instanței de fond încalcă normele constituționale referitoare la principiul separației puterilor în stat.
- (8) De asemenea, sunt încălcate prevederile O.U.G. nr.57/2019 privind Codul Administrativ, care statuează la art.13 că Guvernul este cel care asigură realizarea politicii interne și externe a țării, combaterea schimbărilor climatice fiind atât aspecte de politică internă, dar și de politică externă, de respectare a angajamentelor asumate de România. Art.15 stabilește funcțiile de strategie, implementare și de reglementare ale Guvernului, iar la art. 52 se precizează că Ministerele sunt organe de specialitate care realizează politica guvernamentală. În atare condiții, instanța de fond nu putea să

să le dicteze pârâților cum să își conceapă și nici cum să își realizeze strategia privind schimbările climatice, ci doar să le impună țintele indicate în petite, menite să ne readucă pe traiectoria de limitare a temperaturii pe termen lung la 1,5 grade Celsius.

- (9) Pe lângă aceste încălcări ale dispozițiilor legale, instanța de fond dă o interpretare proprie, evident eronată, a practicii CtEDO din cauza Saffi contra Italia și din cauza Dorneanu contra România, compromițând astfel aplicarea acesteia, ceea ce este în dezacord atât cu art.20 din Constituție, care stabilește că tratatele internaționale privitoare la drepturile omului au prioritate, cât și cu art. 32 din CEDO, care precizează expres că în competența CtEDO intră toate problemele privind interpretarea și aplicarea Convenției.
- (10) Mai exact, instanța de fond, invocând așa-zisa încălcare a art.6 din CEDO în ipoteza admiterii acțiunii noastre, face referire la următoarele statuări din Cauza Saffi :
- 📖 „dreptul de a apela la o instanță ar fi iluzoriu, dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să fie ineficientă în detrimentul unei părți” (paragraful 63).
- (11)Or, sintagma „hotărâri ineficiente în detrimentul unei părți”, raportat la situația dedusă judecății în prezenta cauză, vizează interdicția de plasare a autorităților publice, anume a pârâților-intimați, pe o poziție privilegiată, după cum stabilește și art.24 din Legea nr. 554/2004 privitor la obligația executării. Or, instanța refuză soluționarea cauzei motivând că în eventualitatea admiterii acțiunii, recurenții persoane private, ar fi într-o poziție privilegiată.
- (12)Interpretarea dată de instanță hotărârii în cauza Saffi, nu poate fi primită, întrucât, din contră intimații pot și trebuie să fie obligați la atingerea țintelor din petite, de natură a garanta drepturile reclamantilor.
- (13) Mai mult decât atât, în aceeași cauză Saffi contra Italia, CtEDO a stabilit că „statul se bucură de o marjă largă de apreciere atât în ceea ce privește alegerea mijloacelor de punere în aplicare, cât și în ceea ce privește verificarea dacă consecințele punerii în aplicare sunt justificate în interesul general în scopul realizării obiectului legii în cauză” (paragraful nr. 49). Paragraful 49 este esențial, întrucât marja largă de apreciere a statului în ceea ce privește modalitatea de punere în aplicare a hotărârii judecătorești nu echivalează cu imposibilitatea punerii în executare a acesteia, ceea ce contrazice vădit raționamentul instanței de fond și justifică maniera noastră de formulare a petitelor acțiunii.
- b. În cuprinsul sentinței nr.312/2023, se menționează că, în ipoteza în care s-ar fi admis acțiunea noastră, „fără indicarea unor criterii pe baza cărora creanța conținută de titlul executoriu să devină certă”, „se lasă posibilitatea debitorilor de a refuza ori de a stabili ei însăși întinderea și aplicarea titlului executoriu” (pagina 23 din sentință).**

- (14) Astfel cum am demonstrat mai sus, instanța de fond a nesocotit aspectele privitoare la separația puterilor în stat, precum și dispozițiile Codului Administrativ care consacră expres atribuțiile Guvernului și ale Ministerelor.
- (15) Dacă, în formularea petitelor, am fi inserat criteriile cerute de instanța de fond, ironia face ca aceasta să aibă drept consecință respingerea acțiunii ca inadmisibilă tocmai pentru încălcarea principiului separației puterilor în stat. Am antamat această discuție chiar în cuprinsul acțiunii, unde, la punctul 3.3., am argumentat de ce nu se încalcă acest principiu, raportat și la statuările instanțelor din sisteme de drept continental, din cauze similare.
- (16) Nu există petit mai clar decât obligarea părților la reducerea emisiilor de GES cu minim 55% până în anul 2030 și la atingerea neutralității climatice până în 2050: există atât obiective clar determinate, cât și limită de timp în care aceste obiective să fie atinse. *"Luarea tuturor măsurilor necesare"* reprezintă deopotrivă mijlocul de atingere a acestei ținte solicitate prin acțiune și marja de apreciere obligatoriu a fi lăsată autorităților publice.

c. Instanța reține că am fi făcut referire strict la anumite afirmații ale Comisiei Europene, iar nu la veritabile norme.

- (17) Instanța de fond a mai reținut că am fi procedat la „decuparea unor prevederi favorabile susținerilor expuse” din poziții ale Comisiei Europene. Or, nu ne-am bazat pe simple poziții ale Comisiei, ci pe strategii concrete adoptate, în urma analizei situației actuale și reale, la nivelul Uniunii Europene, al cărei membru este și România.
- (18) Uniunea Europeană nu stagnează, ci a adoptat o atitudine proactivă, crescându-și ambițiile pentru contracararea amenințărilor generate de schimbările climatice.
- (19) Astfel, prin Legea Europeană a Climei s-a stabilit obiectivul de reducere internă a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 55% până în anul 2030, anume cota precizată în petitul 1 teza I din acțiune. Pactul Verde European constituie un pachet de inițiative având obiectivul final de a atinge neutralitatea climatică până în 2050, anume precizarea din petitul 1 teza a II-a. Prin planul de acțiune REPowerEU, s-a stabilit ca regenerabilele să constituie 45% din consumul final de energie, anume cota precizată în petitul 2 teza I. De asemenea, prin același REPowerEU s-a stabilit obiectivul creșterii eficienței energetice cu 13% până în anul 2030, anume cota precizată în petitul 2 teza a II-a.
- (20) Scopul pentru care se emit documente unionale în materia schimbărilor climatice este îndeplinirea obligațiilor asumate de Uniune prin Acordul de la Paris.
- (21) În condițiile în care România este parte semnatară a Acordului de la Paris, acesta constituie legislație primară, măsurile luate de intimații părți urmând a fi interpretate în primul rând în lumina acestui tratat internațional ratificat de România și integrat în peisajul juridic național.

(22) Contrar opiniei exprimate de judecătorul fondului, **nu are relevanță că strategiile unionale constituie doar instrumente de soft law, atâta timp cât procentele indicate în ele sunt singurele în măsură să garanteze îndeplinirea de către țara noastră a obligațiilor asumate printr-un instrument juridic obligatoriu: Acordul de la Paris.**

(23) Din această perspectivă, instanța de fond a interpretat greșit normele de drept material aplicabile.

(24) Legat de strategiile UE și de necesitatea alinierii politicilor României la acestea, instanța de fond reține că (pagina 25 din sentință):

Prin urmare se remarcă efortul conjugat al Uniunii și al statelor membre în atingerea obiectivelor de mediu, statele membre rămânând abilitate să adopte măsurile necesare la nivel național pentru a permite îndeplinirea colectivă a obiectivelor, ținând seama de importanța eficienței costurilor în îndeplinirea acestui obiectiv.

(25) Or, pe lângă existența reală a unui efort conjugat al statelor membre, **nu trebuie ignorat efortul individual al statelor.** Statul membru trebuie să fie în deplin acord atât cu politica U.E., cât și cu tratatele internaționale ratificate și să urmărească, prin acțiunile întreprinse de autoritățile sale, să contribuie activ și efectiv la combaterea schimbărilor climatice. Cu alte cuvinte, să-și îndeplinească cota echitabilă, în conformitate cu art. 2 și 4 din Acordul de la Paris.

(26) Or, tocmai această interpretare coroborată a legislației unionale și a Acordului de la Paris lipsește. A fost negată responsabilitatea individuală a statului și s-a insistat exclusiv pe efortul colectiv, considerent pentru care este aplicabil și motivul de nelegalitate reglementat la art. 488 alin. (1) pct. 8 CPC.

Pentru toate motivele mai sus expuse, vă solicităm să admiteți recursul astfel cum a fost formulat.

În drept: textele de lege din cuprinsul recursului

În probațiune:

- Înscrieri;
- Solicităm ICCJ să adreseze CtEDO cerere de aviz consultativ, în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 16 la CEDO, intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2023. Menționăm că vom depune un **Memoriu separat** privind această solicitare.

Solicităm judecarea cauzei și în eventuala noastră lipsă de la dezbateri, conform art. 411 alin. (1) pct. 2 CPC.

Anexăm:

- Împuterniciri avocațiale;
- Taxă de timbru în cuantum de 200 lei.

Cu stimă,

ASOCIAȚIA DECLIC

Prin av. Roxana Mândruțiu

Av. Isabela Porcius